

TERMINOLOGIA JURIDIKO-ADMINISTRATIBOA, IRUÑEKO UDALEKO ITZULPEN ZERBITZUAN: ARAZO NAGUSIAK

1.- Iruñeko Udaleko Itzulpen Zerbitzua: historia eta zereginak

1.1.- Itzulpen Zerbitzua, Iruñeko Udalean: Bilakaera

Iruñeko Udaleko Itzulpen Zerbitzua 1997ko urtarrilean sortu zen, orduko Zerbitzu Orokorretako Alorraren barruan, eta egun Lehendakaritza Alorrean dago kokaturik. Ordura arte, Kultura Alorreko Euskara Zerbitzua arduratzen zen Iruñeko Udalean itzulpen-lanez.

Hona, laburki emanda, ordutik hona (2010eko otsailera arte) Zerbitzua zedarritu duten mugarrak:

- ✓ 1996: Itzultzaile-lanpostu bat betetzeko lehen deialdia
- ✓ **1997: Zerbitzuaren sorrera (itzultzaile bat)**
- ✓ 1998: Bigarren itzultzailea (aldi baterako kontratua)
- ✓ **1999: Urte horretako plantillan bigarren itzultzailearen plaza finkatu** eta hori modu finkoan betetzeko **deialdia** egiten da
- ✓ **2000: Trados** itzulpenari laguntzeko memoria erabiltzen hasten gara
- ✓ 2006: Bi itzultzaile gehiago kontratatzen dira, hainbat hilabetetarako (batek 6 eta besteak 9 hilabete eman zituzten, guztira, Zerbitzuan). Haien kontratu mota mugatua zelako ez zuten segitu Zerbitzuan
- ✓ 2007: Berriro ere, aldi baterako kontratua egiten zaio itzultzaile bati¹
- ✓ **2009: Udalak urte horretako plantillan finkatu zuen hirugarren itzultzailearen lanpostua**
- ✓ 2010: Lanpostu horri dagokion deialdia egiteko dago

13 urtean, lan-kopurua izugarri handitu da, baina, hala ere, hiru lanpostu baino ez ditu Zerbitzuak (bertan lan egiten dugun itzultzaileok uste dugu gutxienez 4 itzultzailek egiteko lan adina dagoela)

1.2.-Lan-motak

Iruñeko Udaleko Itzulpen Zerbitzuak idatzizko itzulpen eta zuzenketa arloan nahiz ahozko interpretazioarenean jarduten du. Hona, Zerbitzuko zereginen sailkapena:

1.2.1.- IDATZIZ

1.2.1.a) Itzulpen-lanak

- ✱ **Gaztelaniatik euskarara** ($\geq$ % 90):
 - ✱ **Testu juridikoak eta administratiboak:** Deialdietako oinarriak, ediktuak eta NAOen argitaratzeko bestelako testuak, gutun eta zirkularrak, ebazpen-proposamenak, ordenantzak...²
 - **Dibulgazio-testuak:** Foiletoak, liburuak, katalogoak, web gunerako testuak, unitate didaktikoak....

¹ Kontratazio guztiak egiteko, 2005ean itzultzaile-zerrenda bat osatzeko deialdian probak gainditu zituzten itzultzaileen zerrenda erabili zen.

² Asterisko laranja markatu dugu zein arlotan agertzen diren modu nabarmenagoan estandarizazio- edota terminologia-arazoak

- **Publizitatea**: Kanpainak, iragarkiak...
- **Ereduak** (eskabideak eta halakoak). Orain: eredu elektronikoak*
- **Organigramak**: UDAL-IZENAK*
- **Udalaren programa informatikoetarako testuak***



Euskaratik gaztelaniara:

- **Herritarren eskabideak** (erregistroak)
- **Bestelako agiriak** (Udalak eskatuta): herritarren iradokizunak eta kexak (web guinea) eta beste zenbait
- **Osoko bilkuretako parte-hartzeak** (euskaraz egiten direnak), aktetarako

1.2.1.b) Zuzenketak:

- **Itzulpen Zerbitzuan bertan itzultako testuak** (testua itzuli ez duen itzultzaile batek zuzentzen du)
- **Zerbitzutik at itzultako testuak**
- **Osoko Bilkuretako euskarazko parte-hartzeak**, aktetarako
- **Udal-langileek ekoiztutako testuak**
- **Inprenta-probak**

Udalak euskaraz ekoizten dituen **testuen zuzentasunari** dagokionez, esan behar dugu Itzulpen Zerbitzuak ez duela erabateko kontrola Udalaren euskarazko testu guztien gainean. Batzuetan hortik zehar ikusten diren akats bat edo beste Zerbitzutik pasatako testuetakoak izan badaitezke ere, gehienak, ez dira. Adibide gisara: gertatu izan da gaztelaniazko testu bakar batetik euskarazko bi bertsio ateratzea Udalak (orain hainbat urte Autorik gabeko egunaren kanpainarekin).

1.2.2.- AHOZ



Aldibereko interpretazioa, Udalbatzaren osoko bilkuretan*

Esparru honetan, bi arazo mota izan daitezke:

- 1) Interpretatzerakoan interpretariak terminologia egokia ez erabiltzea, gaztelaniaz (bat-batean aritzeak berekin dakar arriskua)
- 2) Hautetsi euskaldunek termino egokiak ez erabiltzea. Hori ahal den neurrian ekiditeko, Itzulpen Zerbitzuak bertan egin eta bildutako materialak paratzen ditu zinegotzi euskaldunen eskura.

1.2.3.- Bestelakoak: AHOLKULARITZA eta BARNEKO AGIRIEN LANKETA (glosarioak, protokoloak...)

Aholkularitza: Zerbitzuaren zereginetako bat euskaraz lan egin behar duten langileei aholku linguistikoak ematea da. Arlo hau ez da behar bezala garatu, Udalak ez baitu egituraturik inongo zirkuitu elebidunik. Hala ere, aholkuak eskaintzen zaizkie halakorik eskatzen duten langileei orori.

Barneko agirien lanketa: Zerbitzuan irizpideak finkatze aldera, hainbat lan egiten dira, glosarioak eta protokoloak osatzeko. Nahiz berebiziko garrantzia eman esparru honi, hori lantzeko denbora gutxi izaten dugu Zerbitzuko itzultzaileok. Egun arlo honetan egiteko ditugun lan nagusiak bi dira:

1.- Zerbitzuan ditugun glosarioen azterketa eta eguneraketa, Tradosen barruan Multiterm datu-basea modu egoki eta eraginkorrean osatu eta erabiltze aldera.

2.- Hainbat protokolo osatzea, Zerbitzuaren funtzionamendua hobetzeko: Interpretazioari buruzko protokoloa, osoko bilkuretan parte hartzen duten guztiei

zuzenduta, Zerbitzuari lanak eskatzeko era zehazten duena, itzulpen-lanak eskatzen dituzten udal-langileei zuzenduta, eta euskararen arau ortotipografikoei buruzkoa, Udalerako gaztelaniaz lan egiten duten diseinatzaileei eta maketatzaileei zuzenduta.

2.- Terminologia juridiko-administratiboa: arazo nagusiak

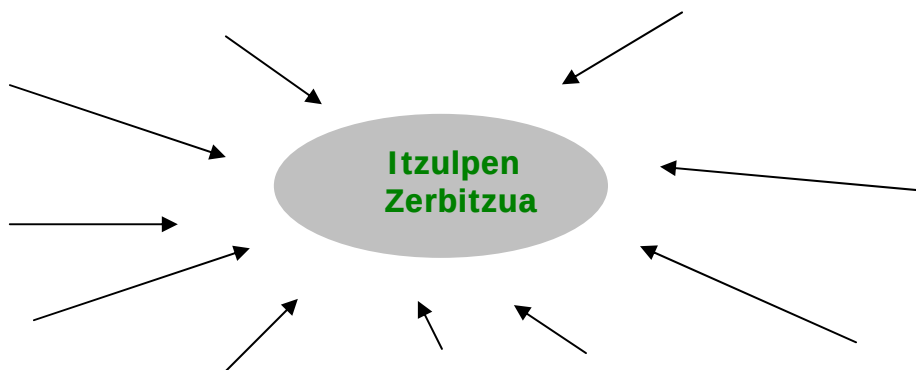
Terminologia juridiko administratiboaz bezain batean, Zerbitzuan izaten ditugun arazoetan bi mota bereiz daitezke: Zerbitzuaren egiturak eta lan egiteko manerak eragindakoak eta terminologiari berari dagozkionak.

2.1.- EGITURA-ARAZOAK

Zerbitzuaren egituraren ezaugarriek eragindakoak ditugu hauek, eta, nolabait esateko, funtzionamendu-arazotzat jo ditzakegu. Halakoek terminologiaren esparruan ere dute isla.

Hauek ditugu Zerbitzuaren egituraren ezaugarri nagusiak eta horiek eragiten dituzten arazoak:

- ◆ Zerbitzuko **lan-talde txikia** da: 3 itzultzailek osatzen dute Zerbitzua.
- ◆ Zerbitzuak **lan-eskari handia** jasotzen du, modu irregularrean eta, maiz, aldi berean (eskaera asko jasotzen dira batera). Premiazko eskaerak jasotzen dira, eta azkar eta aldi berean lan batean baino gehiagotan lan egin behar da.
- ◆ **Lan-eskaerak bideratzeko egitura**: Hori erradiala da, eta iragazkirik gabea:



Horiek guztiek bi ondorio nagusi dituzte:

- **Denbora-falta**: Horrek glosarioak eta **Multiterm** behar bezala osatzea galarazten digu. Multiterm ordeztuz, **Tradoseko** konkordantzien baliabidea erabiltzen dugu.
- **Espezializatorik eza**. Horrek arazoak sortzen ditu terminologia behar bezala jorratzeko orduan.

Hala ere, lan egiteko modu honek baditu abantailak. Horien artean azpimarratzekoak dira Itzulpen Zerbitzuaren barneko komunikazio erraza eta lan egiteko malgutasun handia.

2.2. – TERMINOLOGIAREN berezko arazoak

Halakoak gaztelania-euskara itzulpenetan gertatzen dira oro har. Bi motakoak bereiz daitezke:

Sorburu-hizkuntzatik (gaztelania) datozen arazoak

- ◆ **Gaztelaniazko testuen iluntasunak, konplexutasunak edota hitzen zehaztasunik ezak** eragindako arazoak. Batzuetan ez da erraza jakitea hitz bat termino den ala ez, eta horrek behartzen du kontsultetan luzatzea.

◆ **Testu-motak:** Esate baterako, testuek maila handiagoko legeen eta arauen aipuak dakartzatenean, lege horiek aipaturik edo aipatu gabe. Edonola ere, ikertu behar da, lege horiek zein diren eta euskaraturik jakiteko. Aurrerago ikusiko dugu modu zehatzagoan legeen inguruan sortzen diren gorabeherak.

◆ **Okerrak, testuetan:** Okerrak daudenean, testu-egileei egin behar zaie kontsulta, baina batzuetan ez da erraza egileekin harremanetan jartzea edo horiek ez dakite afera argitzen.

Xede-hizkuntza (euskara) iturburu duten arazoak

◆ **Estandarizazioa** dela-eta: Euskarari dagozkion arazo terminologiko gehienak Estandarizazioa erabatekoa ez izatetik datoz.

Estandarizazioa zer den zehazteko, Aitor Gorostizak emandako definizioari heldu diogu: “**Oro har onartua edo hedatua dagoena**”. Zentzu honetan hartuta, estandarizazioak berekin dakartza arauak, ereduak eta automatismoak.

Euskararen kasuan, **estandarizazioa** ez da erabatekoa, hizkera juridiko-administratiboan. Horrek arazoak sortzen dizkigu eten gabe, eguneroko zereginetan.

Estandarizazioari dagokionez, pausu handiak eman dira eta ematen ari dira. Garrantzi handia dute, esate baterako, **Interneten denon eskura** paratutako baliabideek.

Hala ere, hainbat arazok beren horretan diraute. Hemen arazo horien adibide batzuk aztertuko ditugu.

1.- **Ejecución**. Gaztelanizko hitz hori esapide ugari eta ezberdinetan agertzen da: *Orden de ejecución, ejecución subsidiaria, ejecución sustitutoria, unidad de ejecución, periodo ejecutivo...*

- Orden de ejecución: Euskaraz, modu diferenteetan eman dugu: *exekuzio agindu** / **betearazpen-agindu** / **betetzeko agindu...** Udalean, azken bi horiek erabiltzen ditugu azkenotan
- Ejecución sustitutoria: *ordezko exekuzio** / **ordezko betearazpen**. Udalean azken hori erabiltzen dugu. Baina beste arazo bat dugu: ez dakigu zehazki **ejecución sustitutoria** eta **ejecución subsidiaria** gauza bera diren. Horregatik, **ejecución subsidiaria** izendatzeko, **betearazpen subsidiario** aukeratu dugu, nahiz iraganean hori izendatzeko **ordezko betearazpen ere** erabili izan dugun.
- Unidad de ejecución : Hori **exekuzio unitate** erabiltzen dute Nafarroako Gobernuko itzultzaileek gehien, baina Euskaltermek **egikaritze-unitate** proposatzen du. Guk, Nafarroako Aldizkari Ofizialeko ereduarekin bat egitearren, **exekuzio-unitate** dugu.
- Periodo ejecutivo: Nafarroako Gobernuan **premiamentu aldia** erabiltzen dute, eta Udalean ere hori hautatu dugu. Hala ere, *ordainarazpen aldi* / *betearazteko epe* / *epe betearazle** eta halakoak ere ibili dira gurean.

2.- **Expreso** / **expresa**: Berariaz / Espresu / Esanbidez. Zalantzak izaten ditugu kasuan-kasuan aukera horien artean zein den egokiena zehazteko.

3.- **Remanente**: Hitz honekin aukera asko daude euskaraz, eta Euskalterm datu-baseak zein hiztegiek proposamen ezberdinak egiten dituzte:

- Euskalterm: GELDIKIN
- 3000 Hiztegia: GELDIKIN / GERAkin
- Elhuyar: GAINERATIKO / SOBERAKIN

Guk geldikin hautatu dugu, baina ez dakigu zergatik gelditu (edo geratu) garen aukera horrekin.

4.- **Udal / Udaleko / Udalaren**: Aurreko egunean, Itzul zerrendan antzeko eztabaida sortu zen Arte Eder/Ederratako/Ederren Museoa delakoaren inguruan. zalantza-dantzaz ibiltzen gara termino horiekin, batez ere udal-izenak finkatu behar ditugunean.

Halakoen inguruan sortzen diren gorabeherak kontraesanetara bultzatzen gaituzte, estandarizazioaren seinale diren automatismoak finkatzea galarazten digute eta etengabe kontsultak egitera behartzen gaituzte.

◆ **LEGEen afera:**

Etengabe itzuli behar izaten ditugu legeen izenak edo testuak aipatzen dituzten testuak. Halako kasuetan, ezinbestekoa da jakitea lege horiek edo haien izenak euskaraz dauden ala ez.

Euskaraturik dauden legeen kasuan, euskarazko bertsioak erabiltzen ditugu horiek gure testuetan aipatzean.

Gerta daiteke legea euskaraturik ez egotea, baina izenburua bai. Orduan izenburu hori erabiltzen dugu. Baina hemen arazo bat sortzen da: batzuetan itzulpen bat baino gehiago dabil hortik zehar. Kasu horretan gure arazo nagusia zein aukeratu izan ohi da.

Ez legeen testuak ez haien izenburuak euskaraz ez daudenean, guk geuk egiten ditugu haien aipuen itzulpena.

◆ **Baliabideak**

Terminologia-arazoei irtenbidea bilatzeko hainbat baliabide erabiltzen ditugu:

➤ **HIZTEGIAK**

Ohar har **Euskal Bar** delakoan jasotakoak: Hiztegi orokorrak (Elhuyar, 3000....) terminologia-baseak (Euskalterm); hiztegi espezializatu eta glosarioak (EUROVOC), Orotariko Hiztegia... Baita Zehazki ere (nahiz hori Euskal Bar horretan ez egon).

➤ **Euskaltzaindia** (Arauak, Jagonet...)

➤ **GAZTELANIAZ**ko hiztegiak

➤ **BESTE HIZKUNTZETAKO** baliabideak

➤ **ALDIZKARI OFIZIALAK**: NAO, EHAO, BAO, GAO, AAO

➤ **IVAP-HAEEK** eta **IZOK** sarean eskaintzen dituzten baliabideak

➤ **Deustuko Unibertsitateko** zerbitzuak

➤ **ITZUL zerrenda**

➤ **ERAKUNDEEN** web guneak: Gobernu eta udaletakoak, bai eta espezializatuagoak ere (esaterako, **EUSTAT**, estatistika-terminoen kasuan)

➤ **LEGEZALE** web gunea

➤ **Google**, eta oro har, **Interneteko bilatzaileak**

➤ **Liburuak**: Lege-testuak, testu-liburuak, liburu espezializatuak...

➤ **KONTSULTAK NAOko itzultzaileekin**

➤ ...

2.3. – Iruñeko Udalean erabilitako TERMINOAK, mailaka

Iruñeko Udaleko terminoak zehazterakoan bi maila bereiz daitezke:

1.- **Udalari dagozkion terminoak.** Gehien bat, udal-organoen izenetan finkatu beharrekoak (nahiz kasu askotan ez izan termino juridiko edota administratiboak).

2.- **Udalaz besteko terminoak.** Beste erakundeekin partekatzen ditugunak dira:

a. **Nafarroako** erakundeek erabilitakoak: udalek (Iruñeko Udala barne), mankomunitateek, Nafarroako Gobernuak, Nafarroako Parlamentuak adostu eta finkatzekoak...

b. **EAEko** erakundeekin batera finkatzekoak direnak

3.- Ondorioak: Egiteko direnak

Ondorio gisara, ezinbestekoa da zehaztea zer gelditzen zaigun egiteko. Eta zeregin horietan hiru dira nagusi, gure ustez

1. **ESTANDARIZAZIO-prozesuarekin segitu** behar dugu, eta **terminologia finkatzeko bidean AURRERA** egin.

2. Euskarazko terminologia juridikoa eta administratiboa lantzen eta erabiltzen dugun guztien arteko **KOMUNIKAZIOA areagotu behar dugu.**

3. Hori guztia mamitu eta egituratzeko, **GUNE KOMUN bat (edo batzuk) sortzea** oso mesedegarria izanen litzateke. Puntu honetan aipatzeko modua da Nafarroako udaletako euskara teknikariek bizi duten egoera: sarri itzulpen-lanak egin behar izaten dituzte, nahiz itzultzaile ez diren, eta terminologiaren eta estandarizazioaren inguruko arazoak sortzen zaizkie. Haiendako, eta guretako ere, jakina, oso interesgarria izanen litzateke gune komun bat eskura edukitzea.

Iruñean, 2010eko martxoaren 4an
Inma Errea. Iruñeko Udaleko Itzulpen Zerbitzuko itzultzailea